

системи влади над іншою. Лише тоді, коли державні органи не матимуть жодного стосунку до муніципальних повноважень, а самоврядування – до повноважень державної адміністрації, лише тоді може бути забезпечений баланс у здійсненні публічної влади.

Для реалізації зазначеної моделі необхідно не лише прийняти цілу низку законів, а й внести зміни до Конституції України. Децентралізація передбачає трансформацію політико-просторової системи із упровадженням принципово нових підходів до визначення територіальних основ публічної адміністрації. Тому паралельно необхідно провести територіальну реформу не лише зі створення ОТГ, а й укрупнення існуючих районів, сформованих ще в радянський період, і утворення оптимальних повітів, які б відповідали вимогам NUTS 3 (середній регіональний рівень). І реалізувати ці непрості завдання слід в обмежений проміжок часу – до чергових місцевих виборів, що мають відбутися у 25 жовтня 2020 року.

Мішина Наталя Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, кафедра конституційного права НУ «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП СУБСИДІАРНОСТІ ЯК ЗАСАДА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Принцип субсидіарності (від лат. *subsidiarius* - допоміжний) – це один з принципів європейського конституціоналізму, який використовується по відношенню по-перше, до взаємодії між органами Європейського Союзу та органами державної влади держав-членів Європейського Союзу та по-друге, до взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Принцип субсидіарності з'явився та отримав своє поширення на європейському континенті. З цього приводу Н. Т. Ебарлізде писала, що це «суто німецький продукт», народжений піклуванням німецьких федеральних земель про свою національно-державну самобутність, який став поступово міцною складовою частиною європейського договірного права» [1, с. 139].

З точки зору європейського права, «принцип субсидіарності вимагає, щоб всі питання, які можуть вирішуватися безпосередньо на місцях, були введені до органів влади нижчого рівня. На регіональний, загальнодержавний і наддержавний рівні повинні передаватися лише ті повноваження, які не можуть ефективно реалізуватися на нижчому щаблі публічної влади. Владна вертикаль, таким чином, будується знизу догори. Тому принцип субсидіарності також нерідко називають принципом додатковості, тобто верхні верстви публічної влади

доповнюють нижні, ближчі до людей. Інтеграція і поступова централізація політичної влади в руках наднаціональних органів Союзу, таким чином, ані тепер, ані у далекому майбутньому не повинні призвести до гіперцентралізації, коли всі дрібні питання вирішуватимуться союзними інститутами» [2, с. 61].

В Україні поняття «принцип субсидіарності» використовується у першому значенні в контексті європейської інтеграції (див., наприклад, Протокол про застосування принципів субсидіарності та пропорційності від 2 жовтня 1997 р. до Договору про заснування Європейської Спільноти), а у конституційному праві – у другому значенні, тобто в контексті децентралізації державної влади та муніципальної реформи.

Активізація процесів децентралізації публічної влади в Україні та пошук належного балансу між централізацією та децентралізацією призвели до підвищення уваги до принципу субсидіарності – принципу, відповідно до якого компетенція між органами державної влади та місцевого самоврядування розподіляється таким чином, щоб питання вирішувались на рівні, найбільш наближеному до рівня їхнього виникнення. Характеризуючи сутність принципу субсидіарності, Г.З.Біккулова зазначила, що вона полягає в органічному сполученні двох ціннісних начал – свободи та солідарності, взятих у розумних межах та співвідношеннях, та підкреслила, що досвід європейської політичної інтеграції свідчить про те, що практична реалізація принципу субсидіарності можлива у певному соціокультурному контексті, що передбачає готовність учасників процесу до узгодження загальних та приватних інтересів [3].

Інтерес до принципу субсидіарності пов'язаний і з тим, що він є парним з принципом єдності публічної влади. Взаємозв'язок між цими принципами є настільки тісним, що А.Є.Баньковський навіть пропонує вести мову про принцип єдності і субсидіарності державної влади. Проте, він влучно визначає, що субсидіарність передбачає додатковість, взаємодопомогу і наближеність до населення владних органів [4].

Принцип субсидіарності закріплений у ч. 3 ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування, яка передбачає, що публічні повноваження, як правило, здійснюються переважно тими органами влади, які мають найтісніший контакт з громадянином. Відтак, принцип субсидіарності має дві складові – адміністративну та фінансову. Активний їх розвиток характеризує сучасну динаміку вдосконалення змісту принципу субсидіарності та поглиблення його сутності, сприяє полегшенню його практичної реалізації.

Поки що поняття «принцип субсидіарності» у контексті місцевого самоврядування не використовується у національному законодавстві, у

т.ч. у Законі від 21.05.1997 р. «Про місцеве самоврядування в Україні». Однак, він має значний потенціал. Адже «принцип субсидіарності – загальний принцип, який передбачає передачу повноважень на прийняття рішень з центального на нижчі організаційні рівні» [5, с. 131]. Відповідно, його застосування у процесі муніципальної реформи в Україні є дуже перспективним – наприклад, при диференціації місцевого самоврядування у містах у залежності від їхнього розміру. Приклад перспективи у цьому напрямі подає В.В.Таболін, зазначаючи, що «визначаючи у статуті компетенцію органів самоврядування великого міста, слід керуватись принципом субсидіарності, без якого неможливо ефективне управління крупним містом» [6, с. 17-18].

Список використаних джерел та літератури:

1. Эбралидзе Н. Т. Методы правотворчества в ЕС : дис. ... канд. юр. наук. Казань, 2004. 173 с.
2. Аракелян М. Р., Василенко М. Д. Право Європейського Союзу : підручн. для студ. вищих навч. закладів. Одеса: Фенікс, 2012. 390 с.
3. Биккулова Г. З. Принцип субсидіарності : идейно-теоретический смысл и европейские политические реалии : дис. ... полит. юр. наук. Казань, 2000. 191 с.
4. Баньковский А. Е. Принцип единства и субсидиарности в организации государственной власти Российской Федерации: конституционно-правовое исследование : автореф. дис. ... канд. юр. наук. Барнаул, 2013. 20 с.
5. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні та конституційно-правові проблеми її реалізації : монографія. Рівне : Овід, 2015. 540 с.
6. Таболин В. В. Организационно-правовые основы деятельности органов местного самоуправления в крупных городах и урбанизированных регионах : дис. ... д-ра юр. наук. М., 1999. 426 с.

*Тімохін Віктор Олександрович, доктор архітектури,
професор, завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНОГО ОТОЧЕННЯ

У сучасній філософії та наукознавстві пошук нових напрямів і форм фундаментальних і прикладних досліджень супроводжується аналізом умов їх виникнення і розвитку. «Якщо той чи інший конкретний метод інтегрується з програмою (або з програмами) своїм